

Katarzyna Żydek

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: katarzyna.alina.zydek@gmail.com

**MIASTO CENTRALNE W REGIONIE –
DIAGNOZA WROCŁAWIA, POZNAŃ I ŁÓDZI**

**CENTRAL CITY IN A REGION –
DIAGNOSIS OF WROCLAW, POZNAŃ AND ŁÓDŹ**

DOI: 10.15611/pn.2017.490.13

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie istoty miasta centralnego w regionie w oparciu o diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Wrocławia, Poznania i Łodzi jako regionalnych biegunów wzrostu. W niniejszym opracowaniu przeanalizowane zostały aspekty teoretyczne, które bazują na teoriach polaryzacji, dotyczące problematyki miasta w regionie, a w szczególności ukazujące zależności pomiędzy nimi. W artykule ukazane zostały również teorie odnoszące się do różnych ujęć postrzegania miasta. Następnie przedstawiona została charakterystyka obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej Wrocławia, Poznania i Łodzi. Kolejne podrozdziały ukazują znaczenie miast centralnych w regionie oraz opis najważniejszych wyzwań rozwojowych tych miast, które dotyczą głównie zagrożeń w sferze społeczno-gospodarczej. Na podstawie syntetycznej analizy problematyki dedykowanej wybranym miastom przedstawione zostały główne wnioski oraz porównanie znaczenia diagnozowanych miast jako regionalnych biegunów wzrostu.

Słowa kluczowe: miasto, region, Wrocław, Poznań, Łódź.

Summary: The aim of this article is the presentation of the role of central city in a region, based on socio-economic diagnosis of Wrocław, Poznań and Łódź as regional growth poles. The paper shows theoretical aspects of the issue, especially presenting interdependencies between the territorial units using polarization theories and others urban development concepts. Additionally, the characteristics of current socio-economic situation in Wrocław, Poznań and Łódź was presented. Another sections include the description of the role of central cities in regions, main developmental challenges of these cities, which concern especially threats in socio-economic sphere. Based on synthetic analysis of issues dedicated to chosen cities, main conclusions and comparison of significance of the cities as regional growth poles were presented.

Keywords: city, region, Wrocław, Poznań, Łódź.

1. Wstęp

Pojęcie rozwoju miasta jest nierzadko ściśle powiązane z rozwojem regionu – dominującą rolę w tym procesie stanowią miasta centralne, które najczęściej są stolicami województwa¹. Poziom rozwoju ośrodków miejskich jest jednak niezwykle zróżnicowany i zależny od wielu uwarunkowań zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Pojęcie rozwoju można zdefiniować jako proces, który obejmuje całokształt zmian w gospodarce, o charakterze zarówno jakościowym, jak i ilościowym [Korenik 2003, s. 9]. Na przestrzeni lat przedstawionych zostało wiele koncepcji i teorii obrazujących rolę miasta w rozwoju regionu. Ostateczna ocena tego wpływu zależy jednak od zróżnicowanych czynników.

W nowej geografii ekonomicznej cechy systemu osadniczego uważane są za ważny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Występowanie miasta centralnego może być wobec tego determinantą budowania przewagi konkurencyjnej i wzrostu w regionie, jednakże do zaistnienia tych procesów muszą zostać spełnione dodatkowe warunki, które występują zarówno wewnątrz miasta, jak i na obszarze całego regionu, powiązane z zagospodarowaniem przestrzennym, gospodarką, polityką oraz kapitałem społecznym. Polityka miejska i regionalna powinna być dedykowana wzmocnieniu spójności i integracji miasta zarówno z najbliższym, jak i z dalszym otoczeniem. Konsekwencją właściwie prowadzonej polityki, a także optymalnego wykorzystania szans i przeciwdziałania zagrożeniom jest powstawanie węzłów i sieci powiązań między miastami, co stanowi podstawę do podnoszenia konkurencyjności nie tylko regionu, ale i całego kraju.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie znaczenia miasta centralnego w regionie za pomocą analizy aspektów teoretycznych dotyczących problematyki ośrodków miejskich, charakterystyki sytuacji społeczno-gospodarczej Wrocławia, Poznania i Łodzi oraz ich udziału w gospodarce regionu, przy uwzględnieniu ich najważniejszych wyzwań rozwojowych.

2. Problematyka miasta w regionie – ujęcie teoretyczne

Rola miasta w rozwoju regionu nie jest stała. Relacje pomiędzy dużym miastem a regionem mogą ulegać przekształceniom na skutek procesów społecznych, politycznych i gospodarczych [Miszcza 2006, s. 185]. Można wyróżnić dwie koncepcje opisujące zależność pomiędzy miastem a regionem:

Pierwsza koncepcja zakłada, iż duże miasto może rozwijać się w sposób dynamiczny bez regionu, a między ośrodkami miejskimi tworzą się wzajemne powiązania, natomiast peryferia pozostają w cieniu aglomeracji, funkcjonują samodzielnie na niższym poziomie rozwoju [Korenik 2003, s. 47].

---

¹ Zob. więcej w: [Christaller 1966].

Druga koncepcja zakłada bezpośredni związek pomiędzy rozwojem dużego miasta i regionu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz naciskiem na harmonijny wzrost [Gaczek, Wojtasiewicz 2001, s. 11, 12].

Pierwsza koncepcja jest powiązana z teorią polaryzacji, która została stworzona i rozwijana niezależnie przez F. Perroux, G. Myrdala i A.O Hirschmana. Analizy teoretyczne opierały się na dwóch zagadnieniach: pierwsze dotyczyło rozwoju biegunów wzrostu, drugie natomiast problematyki oddziaływania ośrodków centralnych na przestrzeń, w której się znajdują [Gawlikowska-Hueckel 2005, s. 22].

Teoria francuskiego ekonomisty F. Perroux, nazywana teorią polaryzacji sektorowej, zakłada występowanie tzw. biegunów wzrostu, rozumianych jako duże ośrodki miejskie, które rozwijają się znacznie szybciej niż pozostałe obszary w regionie [Korenik 2003, s. 23, 24]. Teoria ta tym samym wskazuje na to, iż rozwój społeczno-gospodarczy regionu przebiega nierównomiernie. Biegun wzrostu, oddziałując na region, przekształca jego strukturę i prowadzi do rozwoju [Stawasz (red.) 2004, s. 66]. Skutki tego oddziaływania są regionalnie zróżnicowane i zależne od uwarunkowań wewnętrznych regionu. Wpływ bieguna na region może być zarówno pobudzający, jak i hamujący [Korenik, Słodczyk (red.) 2005, s. 50–53]. Teoria ta dowodzi, iż rozwój społeczno-gospodarczy regionu ma charakter spolaryzowany, co oznacza, że dzięki siłom rozwojowym następuje skupienie działalności gospodarczej i samego wzrostu, jak również występowanie nierównowagi pomiędzy obszarami geograficznymi [Kowalski 2008, s. 22].

Teoria szwedzkiego ekonomisty G. Myrdala, nazwana regionalną teorią polaryzacji, przedstawia koncepcję błędnego koła, w której autor założył, iż jedna zmiana w częściach składowych układu społeczno-ekonomicznego w przestrzeni implikuje zmiany w jego pozostałych elementach, natomiast sprzężenia zwrotne, które występują między nimi, skutkują zwiększeniem napięcia wzajemnych oddziaływań. Zmiany mogą więc mieć charakter pozytywny, który nazwać można efektem rozszerzania rozwoju, albo negatywny, który związany jest z efektem wypłukiwania rozwoju. Występowanie negatywnych lub pozytywnych efektów warunkuje poziom różnic w rozwoju pomiędzy regionami [Stawasz (red.) 2004, s. 65].

A.O. Hirschman w swych rozważaniach połączył teorie sektorową i regionalną polaryzacji. Założył, że rozwój przestrzennie zrównoważony jest stanem niemożliwym do osiągnięcia w praktyce pomimo tego, iż czasem występuje rozprzestrzenianie się wzrostu z ośrodków centralnych na obszary sąsiednie. Zdaniem A.O. Hirschmana zróżnicowanie pomiędzy regionami jest wynikiem koncentrowania się wzrostu gospodarczego w „geograficznych centrach wzrostu”, które stanowią główne źródło powstawania dysproporcji. W związku z tym autor wskazuje na umacnianie rozwoju regionów centralnych, następnie wspieranie procesów dyfuzji rozwoju na obszary mniej rozwinięte [Dyjach 2013, s. 56].

Istotną rolę w postrzeganiu miasta odegrał nurt *nowej socjologii miasta* M. Castellsa, który określa je jako „kolektywną jednostkę reprodukcji siły roboczej”. Jego teoria systemu miejskiego składa się z pięciu powiązanych ze sobą elementów: produkcji,

wymiany, konsumpcji, administracji i symboliki, które konkretyzują układ ideologiczny w przestrzeni miasta. M. Castells rozbudował ten system o układ ekonomiczny, polityczny oraz ideologiczny² [Castells 1982, s. 246–254].

M. Ptaszyńska-Wołoszkowicz definiuje miasto jako zbiór elementów, złożony system relacji i powiązań pomiędzy jego elementami [Pięta-Kanurska 2013, s. 30].

Zdaniem G. Chabot nie ma jednoznacznej, uniwersalnej definicji miasta. Główną rolę w określeniu tego pojęcia odgrywa to, co ludzie uważają za miasto [Pięta-Kanurska 2013, s. 29].

Konkludując – pomimo faktu, iż istnieje wiele zróżnicowanych definicji miast, można stwierdzić, że duże ośrodki miejskie stanowią determinantę wzrostu regionu. Przy optymalnych warunkach wewnętrznych i zewnętrznych, odpowiednio prowadzonej polityce, właściwie rozwijające się miasto jest w stanie napędzić gospodarkę całego regionu.

3. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Wrocławia, Poznania i Łodzi

O potencjale rozwojowym miast decyduje wiele różnorodnych czynników. Do elementów, które są najczęstszym przedmiotem analizy w diagnozowaniu potencjałów, należą zarówno cechy geograficzne, komunikacyjne, administracyjne, infrastrukturalne, jak i zdefiniowanie roli kultury oraz kompetencji miasta, jednakże największy wpływ na potencjał rozwojowy ośrodków miejskich mają uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

Na podstawie identyfikacji i oceny powyższych czynników możliwe jest określenie bieżącej oraz prognozowanej efektywności miasta, która w znacznym stopniu determinuje rozwój regionu. Autorka przez pojęcie efektywności rozumie umiejętność realizacji celów rozwojowych miasta poprzez właściwą identyfikację szans i zagrożeń, a także zdolność do reagowania i dostosowania się do zmian w otoczeniu. W związku z powyższym, przedstawić można następującą charakterystykę dużych miast: Wrocławia, Poznania i Łodzi. Miasta te stanowią przedmiot analizy niniejszego opracowania, gdyż znajdują się w pierwszej piątce największych miast Polski, są miastami wojewódzkimi oraz mają szczególne znaczenie dla rozwoju regionu jako bieguny wzrostu.

Wrocław stanowi centrum zurbanizowanego oraz zasobnego w surowce regionu, który skupia ok. 1/7 potencjału wytwórczego Polski i cechuje się silną pozycją w sieci metropolii Europy Środkowej. Wrocław jest głównym węzłem komunikacyjnym w południowo-zachodniej Polsce, posiada port rzeczny oraz lotnisko o dużym potencjale rozwojowym [*Strategia Rozwoju Wrocławia...*, s. 13–16]. Występuje tu dobry poziom wykształcenia mieszkańców, z tendencją wzrostową [*Analiza SWOT...*, s. 73–87].

---

² Zob. więcej w: [Castells 1982].

Jest miastem o dużym znaczeniu międzynarodowym – w 2016 r. był Europejską Stolicą Kultury, a w lipcu 2017 r. – gospodarzem Światowych Igrzysk Sportowych The World Games 2017.

Poznań charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą branżową oraz bardzo wysokim poziomem przedsiębiorczości. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych ma tendencję wzrostową [Gaczek, Wojtasiewicz 2001, s. 20–24]. Od 2009 r. nieprzerwanie wzrasta również liczba podmiotów w dziale badań naukowych i prac rozwojowych.

Łódź jest miastem położonym w samym centrum Polski. Na tle innych aglomeracji wyróżnia się jako miasto o stosunkowo wysokiej w porównaniu z innymi aglomeracjami stopie bezrobocia [*Strategia Zintegrowanego...*]. W Łodzi funkcjonują liczne uczelnie zarówno publiczne, jak i prywatne, ceny nieruchomości są bardzo konkurencyjne, również koszty prowadzenia działalności gospodarczej są niższe niż w innych dużych miastach Polski.

Szczegółowe wskaźniki warunkujące rozwój społeczno-gospodarczy analizowanych miast zostały przedstawione w tab. 1.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego Wrocławia, Poznania i Łodzi w roku 2016

Wskaźnik	Miasto		
	Wrocław	Poznań	Łódź
Ludność (tys. osób)	637 683	540 372	696 503
PKB <i>per capita</i> w cenach bieżących (EUR)*	17 600	21 300	13 300
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto – sektor przedsiębiorstw (zł)	4 504	4 818	4 322
Stopa bezrobocia (%)	2,8	1,9	7,9
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	183	205	133
Dochody na 1 mieszkańca (zł)	6 340	6 006	5 593
Wydatki budżetu miasta na 1 mieszkańca (zł)	6 205	5 949	5 496
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (mln zł)**	4 655,9	3 629,8	3 584
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej**	7 764	12 470	21 828
Liczba szkół wyższych ogółem**	25	23	20
Liczba studentów ogółem**	119 627	112 002	73 961
Absolwenci studiów II stopnia**	14 989	14 137	8 981

* Dane z 2014 r. – ze względu na brak danych statystycznych za rok 2016 wyjątkowo wykorzystano dane z 2014 r.; ** dane z 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Bank Danych Lokalnych; Eurostat].

Analizując wartości wskaźników przedstawionych w tab. 1, można dokonać syntetycznej oceny oraz porównania sytuacji społeczno-gospodarczej w badanych miastach. Na podstawie zestawienia powyższych danych można stwierdzić, iż w diagnozie sytuacji analizowanych miast Łódź wypada najgorzej. Świadczy o tym m.in. najniższy poziom PKB *per capita*, występowanie najwyższej stopy bezrobocia oraz najniższego miesięcznego wynagrodzenia brutto, również liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w porównaniu do Wrocławia i Poznania jest najmniejsza. Bazując na informacjach z Banku Danych Lokalnych, stwierdzić można, iż w całym województwie łódzkim liczba nowo utworzonych miejsc pracy jest znacznie mniejsza niż w Wielkopolsce i na Dolnym Śląsku [Bank Danych Lokalnych]. Liczba uczelni wyższych w tych miastach jest zbliżona, jednakże w Łodzi studiuje niemalże 40 tys. studentów mniej. Diagnozując sytuację społeczno-gospodarczą w tych miastach, należy zwrócić również uwagę na fakt, iż w *Rankingu Miast Zrównoważonych*, który uwzględnia miasta realizujące strategię zrównoważonego rozwoju, Poznań plasuje się na 6 pozycji, Wrocław na 8, z kolei Łódź znajduje się między miejscami 31 a 40 [*Zrównoważony rozwój miast*]. Na podstawie raportu *Diagnoza społeczna 2015. Warunki życia Polaków* wynika, iż Łódź zajmuje 1 pozycję wśród polskich miast w klasyfikacji „stres życiowy”. Poznań znajduje się na miejscu 13, a Wrocław na pozycji 23³. W rankingu miast informującym o poziomie jakości życia, Poznań zajmuje pozycję 1, Wrocław – 13, natomiast Łódź plasuje się na miejscu 18 [*Diagnoza społeczna 2015...*, s. 526, 527].

Na podstawie powyższych analiz można stwierdzić, iż czynniki rozwojowe w ogromnym stopniu warunkują wzrost zarówno ośrodków miejskich, jak i całego regionu. Czynniki te są ze sobą silnie skorelowane, nie jest możliwa poprawa jednego składnika bez istotnej zmiany innego. Należy mieć na uwadze, że całokształt wartości tych czynników jest determinantą zrównoważonego rozwoju oraz jakości życia w danym mieście.

4. Znaczenie Wrocławia, Poznania i Łodzi w regionie

Znaczenie Wrocławia, Poznania i Łodzi w regionie można rozpatrywać zarówno na podstawie analizy czynników makroekonomicznych, jak i czynników miękkich. W tabeli 3 zaprezentowane zostały dane przedstawiające udział poszczególnych miast w gospodarce całego regionu. Pod uwagę zostały wzięte stolicy regionów – Wrocław, Poznań i Łódź, oraz kolejno drugie największe miasta w analizowanych województwach⁴. Na podstawie zebranych danych ilościowych opisujących anali-

³ Im wyższa pozycja w rankingu, tym wyższy jest poziom odczuwalnego stresu przez mieszkańców danego miasta. Skala stresu wykorzystywana w Diagnozie została opracowana na podstawie teorii stresu Hobfola. Natężenie stresu życiowego rozpatrywane jest w literaturze na temat jakości życia jako główny i najbardziej bezpośredni czynnik różnicujący dobrostan psychiczny ludności.

⁴ Analizowane miasta są drugimi największymi miastami w województwie według kryterium liczby ludności.

zowane zjawiska makroekonomiczne zarówno w badanych miastach, jak i w całym województwie, obliczony został procentowy udział danej kategorii wskaźnika dla miasta w stosunku do tej samej kategorii wskaźnika występującego w regionie.

Tabela 3. Udział poszczególnych miast w gospodarce analizowanych województw w 2016 roku (%)

Wskaźnik	Województwo i miasto					
	dolnośląskie		wielkopolskie		łódzkie	
	Wrocław	Wałbrzych	Poznań	Kalisz	Łódź	Piotrków Trybunalski
Dochody własne	79	9	76	10	89	7
Wydatki na ochronę zdrowia	76	8	79	10	92	3
Wydatki na oświatę i wychowanie	72	8	66	12	80	12
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	80	7	79	8	88	7
Wydatki na bezpieczeństwo publiczne	59	16	67	13	84	10
Wydatki na transport i łączność	79	9	89	5	93	5
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	32	4	27	3	38	3
Liczba uczelni wyższych ogółem	76	9	68	12	83	13
Wydatki z budżetu ogółem	74	10	72	11	86	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Bank Danych Lokalnych].

Na podstawie danych zawartych w tab. 3 zauważyć można, iż Wrocław, Poznań i Łódź odgrywają bardzo istotną rolę w generowaniu potencjału gospodarczego całego regionu. Dochody i wydatki ogółem tych miast stanowią więcej niż 70% ogółu dochodów i wydatków poszczególnych województw. Analizując powyższe dane, stwierdzić można, iż miasta takie jak Wałbrzych, Kalisz i Piotrków Trybunalski, pomimo tego, iż są drugimi największymi miastami w regionie, nie kształtują w tak istotny sposób struktury gospodarki województwa jak miasta centralne. Na podstawie

dalszej analizie można dostrzec, iż badane miasta pełnią również istotne funkcje naukowe, transportowe oraz kulturowe w regionie. Skupiają zdecydowaną większość uczelni wyższych w województwie, ich wydatki na transport i łączność oraz kulturę stanowią niemalże 80% ogółu tych wydatków w całym województwie. Warto również wspomnieć, iż udział PKB *per capita* Wrocławia, Poznania i Łodzi stanowi kolejno 35, 44 i 32% PKB *per capita* całych województw, co świadczy o tym, iż miasta te mają ogromne znaczenie dla całego regionu⁵.

Rozważając rolę miast centralnych w regionie, poza badaniem czynników makroekonomicznych, należy wziąć również pod uwagę czynniki miękkie, takie jak występowanie międzynarodowych wydarzeń, imprez kulturalnych czy targów. Zarówno Wrocław, jak i Poznań oraz Łódź są gospodarzami takich wydarzeń – dla przykładu, Wrocław w 2016 r. był Europejską Stolicą Kultury, a w Poznaniu i Łodzi organizowane są Międzynarodowe Targi, w których udział biorą wystawcy z całego świata, odwiedza je również prawie 700 tys. osób. Tego typu wydarzenia budują markę nie tylko miast, ale i całych regionów, czyniąc je miejscami o znaczeniu międzynarodowym.

Miasta centralne pełnią również bardzo ważne funkcje administracyjne i polityczne w regionie. Są siedzibami władz województwa, a decyzje administracyjne szczebla wojewódzkiego podejmowane są na ich terenie. Miasta te jako stolice regionów odgrywają również istotną rolę komunikacyjną oraz turystyczną. Stanowią one węzły systemu drogowego w układach zarówno regionalnych, jak i ponadregionalnych. W miastach tych zlokalizowane są również międzynarodowe porty lotnicze. Obecność obszernej bazy noclegowej, wielu zabytków i atrakcji turystycznych zachęca osoby z całego świata do odwiedzin tych miast, co korzystnie wpływa również na cały region.

Miasta centralne dzięki swojej strukturze oraz pełnionym funkcjom odgrywają niezwykle istotną rolę w regionie, niejednokrotnie bardzo korzystnie na niego oddziałując, jednakże jako bieguny wzrostu, w celu utrzymania przewagi konkurencyjnej, muszą zmierzyć się z wieloma wyzwaniami, co zostanie przedstawione w kolejnej części.

5. Współczesne wyzwania Wrocławia, Poznania i Łodzi jako regionalnych biegunów wzrostu

Całościowa charakterystyka sytuacji społeczno-gospodarczej aglomeracji wrocławskiej, poznańskiej i łódzkiej jako regionalnych biegunów wzrostu nie jest możliwa wyłącznie przez wytyczenie pozytywnych i negatywnych wymiarów oddziaływania na region. Bardzo istotnym elementem jest wskazanie potencjalnych barier i problemów, które wiążą się z procesami rozwoju miasta. Wszystkie aspekty, które utrudniają bądź uniemożliwiają rozwój lub dalsze zmiany, można określić mianem bariery [Ładysz 2009, s. 140]. Do najważniejszych wyzwań miast należy zatem zidentyfikowanie wszelkich zagrożeń rozwoju, a następnie ustalenie działań

---

⁵ Dane z 2014 r., obliczone na podstawie danych z [Eurostat].

mających na celu przeciwdziałanie negatywnym trendom zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym.

Na podstawie dokumentów strategicznych analizowanych miast, a także danych statystycznych można przedstawić następujące zagrożenia i trendy w rozwoju:

Tabela 3. Wybrane zagrożenia rozwoju Wrocławia, Poznania i Łodzi

Wrocław	Poznań	Łódź
Jakość powietrza – Wrocław jest jednym z najbardziej zanieczyszczonych miast Polski.	Brak terenów dla rozwoju aktywizacji gospodarczej, niski udział przemysłu wysokiej technologii.	Brak nowego dokumentu strategicznego, który wytyczałby nowe kierunki rozwoju – obowiązuje Strategia 2020+ opracowana w 2011 r.
Problemy demograficzne – prognozy Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na to, że Wrocław będzie się wyludniał.	Problemy demograficzne – prognozowany spadek liczby ludności oraz starzenie się społeczeństwa.	Łódź jest najszybciej starzejącym się miastem wśród dużych miast Polski. Sytuacja demograficzna jest katastrofalna.
Duża konkurencja ze strony rozwijających się regionalnych portów lotniczych w kraju i za granicą.	Duża konkurencja ze strony innych miast w przyciąganiu zagranicznych inwestorów.	Wysoki poziom bezrobocia (2-3-krotnie wyższy niż w miastach konkurencyjnych), w tym długotrwałego i strukturalnego.
Duże zagrożenie powodziowe, na terenach zagrożonych zlokalizowane są inwestycje oraz budynki mieszkalne.	Duże wahania koniunktury gospodarczej.	Dużo niższa jakość życia niż w innych aglomeracjach w Polsce.
Duże problemy komunikacyjne – transport pasażerski oparty jest głównie na transporcie samochodowym, miasto bardzo zakorkowane.	Niedostosowanie kształcenia do potrzeb rynku.	Marginalna rola w zakresie obecności firm ponadlokalnych, odpływ znanych marek z miasta.
Silna konkurencja w zakresie turystyki ze strony terenów górskich.	Niewystarczające dostosowanie oferty placówek kulturalnych do potrzeb turystycznych.	Brak dostępu do międzynarodowej sieci szybkich połączeń drogowych i kolejowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Studium spójności funkcjonalnej...; Strategia Wrocław 2030; Czynniki i uwarunkowania...; Strategia Rozwoju Miasta Łódź...; Bank Danych Lokalnych].

Interpretując dane zawarte w tab. 3, stwierdzić można, iż analizowane miasta muszą zmierzyć się z szeregiem zagrożeń, ograniczających lub uniemożliwiających ich rozwój. Analizując znaczenie aglomeracji jako bieguna wzrostu regionu, należy zidentyfikować przyszłe zagrożenia oraz precyzyjnie określić działania mające na celu minimalizację ich negatywnych skutków. Strategie rozwoju miast oraz analizy SWOT są wobec tego niezbędnymi dokumentami, by właściwie obrać ścieżkę przyszłego

rozwoju miasta. Określenie głównych celów rozwojowych oraz sprecyzowanie priorytetów, wyzwań i sposobów wdrażania założeń jest niezbędne, by osiągnąć zamierzone efekty. Wrocław, Poznań i Łódź bez wątplenia mogą być uznane za regionalne bieguny wzrostu, w związku z tym właściwa polityka w zakresie zagrożeń jest w stanie zapewnić nie tylko poprawę sytuacji miasta, ale również całego regionu.

Na podstawie analizy społeczno-gospodarczej i przedstawionych wyżej zagrożeń rozwojowych ;badanych miast stwierdzić można, iż miastem o najtrudniejszej sytuacji jest Łódź. Istnieje wiele poważnych barier zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych, które w znacznym stopniu uniemożliwiają rozwój Łodzi, tym samym powodując, iż miasto to traci znaczenie jako biegun wzrostu – pojawia się wzrastająca konkurencja ze strony innych miast w tym regionie. Opracowanie nowego dokumentu strategicznego, który określałby kierunki zmian i propozycje rozwiązania kluczowych problemów, jest w tym przypadku niezbędne, by Łódź mogła się dalej rozwijać, stymulując tym samym wzrost całego regionu.

Zarówno Wrocław, jak i Poznań są najsilniejszymi biegunami wzrostu w regionie, jednakże muszą sprostać głównym wyzwaniom, by wciąż się rozwijać i utrzymać silną pozycję konkurencyjną. Dzięki właściwie prowadzonej polityce, nastawionej na spójność terytorialną i współpracę międzyregionalną, miasta te mogą stać się aktywnymi aktorami wzrostu całego kraju [Miszczyk 2012, s. 43–55].

Konkludując – miasta w celu dalszego rozwoju muszą zmierzyć się z wieloma i barierami. Uchwalenie dokumentów strategicznych zawierających diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej oraz sprecyzowanie celów i wizji miasta w przyszłości jest niezbędne, by ośrodek miejski mógł poprawnie się rozwijać, oddziałując tym samym na cały region. Wspólnym, bardzo poważnym wyzwaniem analizowanych miast jest problem demograficzny. Mimo że zarówno Wrocław, jak i Poznań charakteryzują się wysoką jakością życia i mają optymistyczne perspektywy rozwojowe, muszą zmierzyć się z problemem spadku ludności i starzenia się społeczeństwa. Problem ten dotyczy całego kraju, niekorzystnie wpływając na rozwój i strukturę gospodarki miast, a tym samym regionu.

6. Zakończenie

Analizując zarówno teoretyczne aspekty problematyki ośrodków miejskich w regionie, jak i przedstawione dane statystyczne, można stwierdzić, iż miasto centralne spełnia niezwykle istotną rolę w zakresie wzrostu regionu. Efektywnie zarządzane miasto, z precyzyjnie obranymi celami, a także z dokładnie określonymi strategiami działania może stać się driverem wzrostu nie tylko regionu, ale i całego kraju. Pomiędzy poszczególnymi aglomeracjami mogą zachodzić sieci powiązań, co w przypadku efektywnej współpracy i wzroście integracji pomiędzy nimi może skutecznie podnosić konkurencyjność w skali międzynarodowej.

Wykorzystując wiedzę teoretyczną oraz interpretując diagnozę sytuacji analizowanych miast i danych statystycznych zawartych w niniejszym artykule, można

stwierdzić, iż miastem centralnym o największym potencjale endogenicznym jest Poznań, szczególnie ze względu na wartości wskaźników obrazujących sytuację społeczno-gospodarczą miasta, wyprzedza on również Wrocław oraz Łódź w rankingach dotyczących poziomu jakości życia i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju. Pomimo tego, zdaniem autorki, najsilniejszym biegunem wzrostu regionalnego wśród analizowanych miast jest Wrocław. Wskaźniki świadczące o sytuacji społeczno-gospodarczej we Wrocławiu są nieznacznie gorsze niż w Poznaniu, natomiast Wrocław posiada świetne uwarunkowania zewnętrzne i jest miastem o międzynarodowej marce. Ze względu na to, iż Wrocław w 2016 r. był Europejską Stolicą Kultury oraz gospodarzem The World Games 2017, znany jest nie tylko w Europie, ale także i na świecie. Stwarza to jeszcze większe możliwości rozwoju zarówno miasta, jak i regionu, który zyskuje na znaczeniu w skali międzynarodowej.

Literatura

- Analiza SWOT Dolnego Śląska*, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/poprawionySWOTwtorek1.pdf (29.06.2017).
- Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl> (30.06.2017).
- Castells M., 1982, *Kwestia miejska*, PWN, Warszawa
- Christaller W., 1966, *Central Places in Southern Germany*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Czynniki i uwarunkowania rozwoju miasta – analiza SWOT*, <http://www.poznan.pl/mim/public/ezdrowie/attachments.html?co=show&instance=1017&parent=35507&lang=pl&id=72291> (5.07.2017).
- Diagnoza społeczna 2015. Warunki życia Polaków*, http://www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2015.pdf (30.06.2017).
- Dyjach K., 2013, *Teorie rozwoju regionalnego wobec zróżnicowań międzyregionalnych*, http://anales.umcs.lublin.pl/tt_p.php?rok=2013&tom=47&sectio=H&numer_artykułu=03&zeszyt=1 (3.07.2017).
- Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (29.06.2017).
- Gaczek W.M., Wojtasiewicz L., 2001, *Funkcje i rola Poznania w rozwoju Wielkopolski*, [w:] Szótek K. (red.), *Rola aglomeracji miejskiej w rozwoju regionu*, Wydawnictwo Katedra Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 11–12.
- Gawlikowska-Hueckel K., 2005, *Polityka regionalna – rozwój, finansowanie i przyszłości*, [w:] Brodecki Z. (red.), *Regiony*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa.
- Korenik S., 2003, *Dysproporcje w rozwoju regionów Polski – wybrane aspekty*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- Korenik S., Słodczyk J. (red.), 2005, *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- Kowalski A.M., 2008, *Polityka regionalna w UE, w Irlandii i Wielkiej Brytanii w latach 1989–2006*, Monografie i Opracowania, nr 550, SGH, Warszawa.
- Ładysz I., 2009, *Konkurencyjność obszarów metropolitalnych w Polsce na przykładzie Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego*, CeDeWu, Warszawa.
- Miszczak K., 2006, *Współczesne miasto i jego miejsce w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 437, seria: Problemy Zarządzania, Finansów

- i Marketingu nr 10: *Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego*, s. 8–10.
- Miszczak K., 2012, *Dylematy rozwoju regionu ekonomicznego w świetle wyzwań XXI wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Pięta-Kanurska M., 2013, *Wpływ sektora kreatywnego na kształtowanie się polskich metropolii*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Stawasz D. (red.), 2004, *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu – teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Strategia Wrocław 2030*, <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/strategia-wroclaw-2030> (5.07.2017).
- Strategia Rozwoju Miasta Łódź 2020+*, http://partycypacja.fise.org.pl/files/dobrepraktyki.decdujemy-razem.pl/public/DR_pliki/lodz_diagnoza_strategiczna_wyniki.pdf (5.07.2017).
- Strategia Rozwoju Wrocławia – Wrocław w perspektywie 2020+*, <http://www.wroclaw.pl/biznes/strategia-rozwoju-wroclawia-wroclaw-w-perspektywie-2020-plus> (30.06.2017).
- Strategia Zintegrowanego Rozwoju Łodzi 2020+*, <http://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/przyklady-dzialan/konsultacje-dokumentow/strategia-zintegrowanego-rozwoju-lodzi-2020/> (29.06.2017).
- Studium spójności funkcjonalnej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym*, https://www.irt.wroc.pl/irt_wroclaw/web/uploads/pub/news/news_282/text/Analiza%20SWOT%20WROF.pdf (5.07.2017).
- Zrównoważony rozwój miast*, <http://crnavigator.com/materialy/bazadok/464.pdf> (29.06.2017).